

DEVIJANTNA KARTOGRAFIJA

Devijantna kartografija (*deviant cartography*) grana je kartografije koja se bavi odstupanjima od kartografskog standarda koja su ne samo pridonijela daljnjem razvoju discipline, već i uspostavila veze s konceptom životnih šansi prema njemačko-britanskom sociologu Ralfu Dahrendorfu (1929 – 2009). U skladu s njegovom teorijom mogu se razlikovati četiri vrste odstupanja od kartografskog standarda.

Funkcionalna devijantnost odstupa od standarda i pridonosi povećanju životnih šansi kroz stjecanje znanja (formalno ili sadržajno). Na primjer mobilna (web) kartografija ilustrira da odstupanje od klasičnih kartografskih standarda (digitalno nasuprot analognom, interaktivno nasuprot statičkom, karta na malom ekranu nasuprot velikog formata tiskane karte, 3D nasuprot 2D) mijenja izvorne norme putem funkcionalne dodane vrijednosti.

Disfunkcionalna devijantnost odstupa od standarda i namjerno ili nenamjerno ograničava životne šanse. Primjeri disfunkcionalne devijantnosti mogu se naći u geopolitičkoj i vojnoj kartografiji kada se npr. neke države koriste kartama za političku propagandu. Tim kartama namjerno se izazivaju strahovi, kartografski fiksiraju i propagiraju ograničenja životnih šansi pogođenih ljudi.

Pod nefunkcionalnom devijantnošću podrazumijevaju se pristupi kartografskoj vizualizaciji koji su se dosad samo sporadično koristili zbog nedostatka tehničkih inovacija. Primjer su olfaktorne karte. Rijetko uključuju kvalitetu i intenzitet mirisa kao kartografske značajke koje se koriste za prijenos prostornih informacija. Međutim, još se ne smatraju uspostavljenom komponentom kartografske komunikacije, iako se mirisna dimenzija u kartografiji i geografiji istražuje već duže vrijeme.

Metafunkcionalna devijantnost shvaća se kao poseban slučaj funkcionalne devijantnosti. Može doprinijeti propitivanju kartografskih standarda. Primjeri metafunkcionalne devijantnosti u kartografiji mogu se pronaći u projektu *OpenStreetMap*. Dok su geoprostorni podaci koje prikupljaju i njima upravljaju javna tijela, kao što su državni geodetski odjeli, podložni strogim zakonskim propisima (jasno definirane kategorije objekata), projekt OSM, koji podržavaju kartografi volonteri, omogućuje veću fleksibilnost u pogledu (geoprostornih) sadržaja podataka. Dakle, prema odlukama volontera, pojedinačni atributi (svojstva) mogu se bilježiti i povezivati s određenim lokacijama (geometrijama) u bazi podataka OSM-a. Međutim, ne može se očekivati visoka pouzdanost svakog semantičkog zapisa.

Literatura

Edler, D., Kühne, O. (2022): Deviant Cartographies: A Contribution to Post-critical Cartography, *KN Journal of Cartography and Geographic Information*, 72, 103–116, <https://doi.org/10.1007/s42489-022-00110-w>, (2. 3. 2023.).

Nedjeljko Frančula